

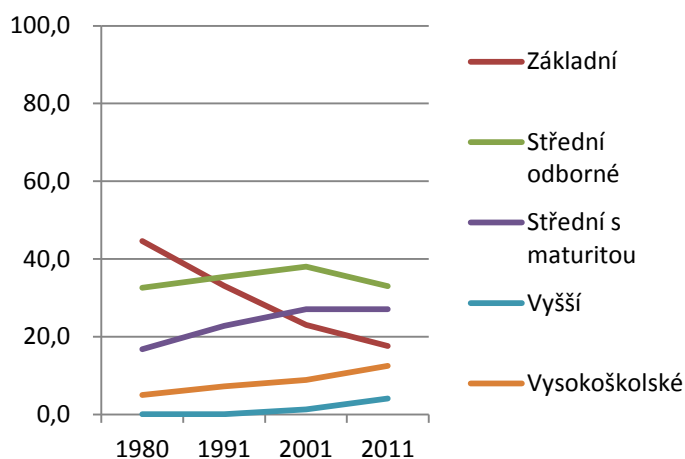
ÚROVEŇ VZDĚLÁNÍ A TRANSFORMACE

Pád komunismu v roce 1989 přinesl řadu změn i v oblasti vzdělávání. Především, při výběru budoucí kariéry a volbě školy přestal hrát roli kádrový posudek. Vzdělávání přestalo být nástrojem k posílení komunistické ideologie a upevnění režimu. Otevření hranic na západ přineslo také nové zdroje inspirace pro nastavení vzdělávacího systému. Na druhou stranu se vzdělávání v posledních 25 letech proměnilo i vlivem změn probíhajících v celém civilizovaném světě – rozšířením používání počítačů a zejména internetu. Je ovšem otázkou, jak se tyto změny odrazily v úrovni vzdělání české společnosti.

VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA

Při pohledu na obvykle používané ukazatele vzdělanosti společnosti jako je např. vzdělanostní struktura můžeme od 90. let pozorovat výrazné zvýšení podílu lidí s vysokoškolským vzděláním, stále se však neblíží průměru např. Evropské unie. Počet vysokých škol se více než ztrojnásobil. Může za to zejména fakt, že od roku 2000 mohou být v České republice provozovány také soukromé vysoké školy a univerzity. V roce 2013 bylo podle Českého statistického úřadu evidováno 26 veřejných a 43 soukromých vysokých škol. Na přelomu let 1989 a 1990 bylo přitom evidováno 23 (veřejných) vysokých škol, přičemž tento počet se udržel (s malou výjimkou v roce 1990/91) po celá 90. léta. Chceme-li se však zamyslet nad úrovní vzdělanosti v ČR, údaje o počtu vysokoškoláků a vysokých škol nestačí.

Vývoj vzdělanostní struktury obyvatel ČR

Zdroj: výsledky sčítání lidu, ČSÚ

Podíl (%) obyvatelstva s VŠ-vzděláním v zemích EU (Eurostat)

Země	2013
1. Irsko	36,3
2. Spojené království	35,7
3. Kypr	35,4
4. Lucembursko	35,2
5. Finsko	33,6
6. Estonsko	33,2
7. Belgie	31,5
8. Švédsko	31,4
9. Španělsko	30,9
10. Litva	29,8
EU (28)	25,3
20. Maďarsko	19,5
21. Česká republika	18,1
22. Rakousko	17,7
23. Slovensko	17,7
24. Portugalsko	17,6
25. Malta	17,2
26. Chorvatsko	17,0
27. Itálie	14,4
28. Rumunsko	13,9

ZNALOSTI A DOVEDNOSTI PRO 21. STOLETÍ

Cílem vzdělávání by mělo být uplatnění na trhu práce, nebo lépe v celém životě. S měnícími se podmínkami ve společnosti – jako např. prodlužující se délkou života či rychlým technologickým vývojem – se zcela mění také požadavky na trhu práce. Lidé v 21. století si pravděpodobně již nevystačí s oborem, kterému se v mládí vyučí, po celý život. Dynamický vývoj bude vyžadovat schopnost pracovat s informacemi, schopnost dorozumět se a učit se efektivně novým věcem po celý život. Neumíme dnes posoudit uplatnění mladých lidí, kteří byli vychováni a vzděláni po revoluci. Lze však sledovat některé ukazatele, které by nám něco o úrovni vzdělání v tomto směru mohly napovědět.

Například pravidelný výzkum prováděný OECD známý pod označením PISA (Programme for International Student Assessment) přináší data o čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti. Čtenářská gramotnost by měla vypovídat o schopnosti 15 letých žáků pracovat s informacemi v textu, matematická gramotnost např. o schopnosti dělat dobře podložené úsudky a přírodovědná o schopnosti klást si otázky a na základě daných skutečností vyvozovat závěry. Čeští žáci v minulosti dosahovali velmi dobrých výsledků v přírodních vědách a matematice. V posledních 10 letech se řadí kolem průměru výsledků PISA ve všech kategoriích. Pozornost však budí signifikantní propad ve výsledcích z matematiky mezi lety 2003, 2006 a 2009, který patřil k nejvýraznějším mezi sledovanými zeměmi, a také podprůměrné výsledky v oblasti čtenářské gramotnosti. Průměrné dosažené skóre českých žáků v roce 2012 je v matematice sice lepší než v roce 2009, avšak oproti prvnímu měření v roce 2003 je stále významně horší. Čtenářská gramotnost zůstává mírně pod průměrem, je však třeba poznamenat, že ve sledovaných letech narůstal

počet žáků, kteří dosahovali nejnižší úrovně v této kategorii.

Co se týče schopnosti dorozumět se, lze předpokládat, že i do budoucna bude narůstat potřeba znalosti cizích jazyků. Podle výsledků Eurobarometru z roku 2012 deklaruje 49 % Čechů, že umí alespoň jeden cizí jazyk na konverzační úrovni. Průměr EU je 54 %. Nejvyšší úrovně dosahuje Lucembursko, ale také např. Litva či Nizozemí. Lucemburčané se po své mateřštině nejlépe domluví francouzsky, Litevci Rusky. U Čechů je nejčastěji na prvním místě angličtina (27 %), poté slovenština (16 %) a němčina (15 %).

PŘÍLIŠ MONOHO ZMĚN

Český vzdělávací systém prodělal v posledních 25 letech celou řadu změn. Do vzdělávání vstoupil soukromý sektor, ale také občanský, což zvýšilo konkurenci na trhu jak primárního a sekundárního, tak terciárního školství. Základní školství stále ještě zpracovává kurikulární reformu v podobě zavedení rámcových vzdělávacích programů (RVP). Střední školy se vyrovnávají se systémem státních maturit, u nichž stále není jisté, jakou podobu budou mít z roku na rok. Pokračuje diskuse o dalším testování žáků, o domácím vyučování, o výuce angličtiny a dalších *výukách*, které by měly být součástí (RVP), a v neposlední řadě o motivaci a vzdělávání učitelů. Témata a nápady se mění stejně rychle jako ministři školství, a tak je tím největším problémem českého vzdělávacího systému neexistence shody a dlouhodobé koncepce.

Zdroje:

Český statistický úřad (www.czso.cz); EDUin (www.eduin.cz);

Eurobarometer

(http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm); Eurostat

(<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>);

Výsledky PISA 2012 (<http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-i.htm>)

